

Motion till riksdagen 2009/10:Kr4

av **Leif Pagrotsky m.fl. (s, v, mp)**
med anledning av skr. 2009/10:53

En strategi för ungdomspolitiken

Innehållsförteckning

Inledning	2
Ungdomar har rätt till arbete!	3
Investera i ungas möjligheter att få jobb	3
Jobbstart för unga	3
Ungdomslyft	4
Fler möjligheter till jobb, utbildning och praktik – och krav på utbildning efter ett års arbetslöshet	4
Fler platser i KY och högskola – och bättre kvalitet	4
Snabbare övergång från studier till arbete	4
Kvalitet i Arbetsförmedlingens insatser	5
Ungdomar har rätt till utbildning!	6
Unga ska skyddas från krisens effekter	6
Ungdomar har rätt till kultur och aktiv fritid!	7
Ungdomar har rätt till en bostad!	8
Ungdomar har rätt till en egen, sund, ekonomi!	9
Ungdomar har rätt till en god hälsa!	10
Stärkt skolhälsovård	10
Hjälp vid psykisk kris	10
Unga missbrukare ska garanteras snabb och bra vård	11
Psykiatri för barn och unga	11
Stoppa tobaksförsäljningen till minderåriga	11
Begränsa alkoholkonsumtionen hos barn och unga	12
Förbättra den sociala barn- och ungdomsvården	12
Utveckla ungdomsmottagningarna	12
Beviset för en misslyckad politik – allt fler barn och ungdomar blir fattiga!	13

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi för ungdomspolitiken.

Inledning

Ungdomen ska vara en härlig tid. Ungdomar är värda att investeras i, både för deras egen skull och för att vi på så sätt skapar en bättre framtid för alla. Nu lämnar de största ungdomskullarna sedan fyrtinglistgenerationen skolan. De som är unga i dag ska bära upp samhället imorgon. Unga människor står för en stor och positiv kraft i vårt samhälle, de är kreativa och ser nya lösningar. Att ingjuta hopp och framtidstro i dagens unga generation är en framtidsinvestering och vår viktigaste uppgift. Alla goda krafter i samhället måste mobiliseras för att skapa möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga. Det behövs ett ledarskap där de unga känner att vi står bakom dem. Vi vill erbjuda en politik som gör att unga, både flickor och pojkar ges lika möjligheter att växa och utvecklas och därmed bidra med sin fulla potential. Vi vill visa en modern väg in i framtiden.

En förutsättning för att unga människor ska kunna skapa en egen tillvaro och ta steget in i vuxenlivet är att de får möjlighet att försörja sig och skaffa bostad. Oavsett om man väljer att studera vidare eller söker sig ut på arbetsmarknaden efter avslutad skolgång måste det finnas villkor som skapar utrymme för ekonomisk trygghet, personlig utveckling och framtidstro. Men hur ser det ut i Sverige i dag?

- ? Ungdomsarbetslösheten har ökat kraftigt. Sverige är i dag ett av de länder i Europa som har högst ungdomsarbetslöshet, 27 % enligt Eurostat.
- ? Flera myndigheter rapporterar att ungdomars ekonomiska situation har försämrats. I en rapport från riksdagens utredningstjänst visas att ungdomar som grupp har förlorat på regeringens politik jämfört med andra åldersgrupper. Det har också skett en rejäl ökning av antalet ungdomar som tvingas försörja sig på socialbidrag första kvartalet 2009 jämfört med förra året. Av det totala antalet biståndsmottagare var 39 % i åldern 18–29 år.
- ? Färre unga har egen bostad i dag jämfört med för tio år sedan. Dessutom blir det allt vanligare med mer otrygga boenden t.ex. genom en ökande andrahandsmarknad, att man bor hos en kompis eller hyr ett rum. För studenter är situationen på flera orter kaotisk, med militärtält som en temporär lösning eller helt enkelt att man tvingas avstå studier.
- ? Ungdomar tvingas i dagens utbildningssystem till livsavgörande val allt längre ned i åldrarna och möjligheterna att rätta till eventuella felval stängs alltmer av regeringens politik.

- ? Ungdomar som saknar arbete, bostad och tillräcklig utbildning riskerar att hamna i ett utanförskap som hotar deras hälsa. Åtgärder måste därför sättas in för att förebygga ohälsa bland ungdomar.

Ovanstående punkter beskriver verkligheten för många ungdomar och den analysen är avgörande att ha som utgångspunkt när vi nu formulerar en samlad strategi som ungdomspolitikerna ska bygga på. Klarar vi inte att möta de utmaningar som ligger i att söka ta bort de hinder som i dag finns för en positiv utveckling för ungdomar är det ett stort misslyckande som får följder långt in i framtiden.

Ungdomar har rätt till arbete!

Investera i ungas möjligheter att få jobb

Samtidigt som vi nu möter en ekonomisk kris står vi inför en långsiktig demografisk utmaning där antalet äldre ökar. För att generationsväxlingen ska kunna ske utan betydande störningar på arbetsmarknaden i form av arbetskraftsbrist, måste unga hjälpas in i de branscher som har en stor andel äldre. Alla de unga som i dag tycker att läget känns hopplöst ska känna att de snart kommer att behövas. Kunskap och bildning är en väg till personlig frigörelse och utveckling, men också det bästa sättet att rusta sig för arbetslivet.

Det är viktigt att komma ihåg att även om många unga nu går arbetslösa – 27 % enligt Eurostat – så är unga inte en homogen grupp. Många klarar sig rätt bra, även om det kan innebära en period med korta jobb innan man får fotfäste i arbetslivet. De som har det svårast är personer utan slutbetyg från gymnasiet och unga med funktionsnedsättning. Den redan mycket höga ungdomsarbetslösheten kan komma att stiga dramatiskt om inget görs, och de som står längst ifrån arbetsmarknaden kommer att drabbas hårt.

I samband med våra budgetmotioner för 2010 har vi presenterat ett gemensamt program för jobb, utbildning och praktik för unga. Alla goda krafter i samhället måste nu mobiliseras. Att skapa möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga generation är en nyckel för att klara framtidens utmaningar. Unga måste få chansen så att de kan växa och bidra med sin fulla potential. Därför föreslår vi ett program i fem punkter för att minska ungdomsarbetslösheten som i korthet innebär följande¹:

Jobbstart för unga

Jobbstarten innebär att Arbetsförmedlingen ska göra en snabb kartläggning, en s.k. profilering, av alla mellan 18 och 24 år som skriver in sig vid för-

¹ För en mer detaljerad beskrivning av förslagen hänvisar vi till våra respektive budgetmotioner.

Fel! Okänt namn på

medlingen – redan den första dagen. De som bedöms behöva någon utbildning, praktikplats eller subventionerad anställning för att få jobb ska kunna få det redan från början, utan långa väntetider.

Ungdomslyft

Många unga som saknar arbete har inte fullständig gymnasieexamen. Med dagens arbetslöshet är det stor risk att de går passivt arbetslösa. Vi vill därför sjösätta ett tillfälligt program med 10 000 platser för unga arbetslösa som vill komplettera sin utbildning så att de får grundläggande behörighet.

Fler möjligheter till jobb, utbildning och praktik – och krav på utbildning efter ett års arbetslöshet

För att pressa tillbaka den ökande långtidsarbetslösheten måste Arbetsförmedlingen ha tillräckliga resurser att erbjuda. Utöver Ungdomslyftet föreslår vi därför mer pengar till jobbutbildning, lärlingsplatser och förstajobbetavdrag, som sammanlagt ger närmare 10 000 platser, samt bättre stöd till unga med funktionshinder. Senast efter ett års inskrivning vid Arbetsförmedlingen vill vi också ställa krav på ungdomarna att de ska delta i ”Utbildningsstarten”. Utbildningsstarten innebär både en rättighet och en skyldighet att delta i olika anvisade åtgärder, t.ex. att gå en yrkesinriktad utbildning med arbetsplatsförlagd praktik, läsa in allmänbehörighet eller gå vidare till högre studier.

Fler platser i KY och högskola – och bättre kvalitet

De ökande ungdomskullarna och den höga ungdomsarbetslösheten ställer krav på fler platser i både KY (kvalificerad yrkesutbildning) och högskola. Därför föreslår vi fler högskoleplatser än regeringen. För att höja kvaliteten i högskoleutbildningarna föreslår vi också 400 miljoner kronor i ett extra anslag för höjd kvalitet i högskolan. För de som vill ha en mer yrkesinriktad påbyggnadsutbildning efter gymnasiet måste det också finnas kvalificerad yrkesutbildning (KY). Dessa bör långsiktigt fortsätta att byggas ut, och vi föreslår fler platser än regeringen de närmaste åren.

Snabbare övergång från studier till arbete

Vi anslår pengar till bättre studie- och karriärrådgivning samt ökade möjligheter till praktik och traineejobb för nytexaminerade akademiker.

Kvalitet i Arbetsförmedlingens insatser

Vi vill att alla arbetssökande ska bemötas med värdighet och respekt och ges stöd utifrån vars och ens individuella behov. Arbetssökande kan inte ses utifrån en gruppstillhörighet som kan ges en etikett beroende på födelseland, yrke eller ålder. Varje individ ska behandlas utifrån sina förutsättningar till följd av bakgrund, erfarenhet och kunskap. Stödet från Arbetsförmedlingen måste vara lika mångfacetterat som människorna. Under den borgerliga regeringen har resurserna till Arbetsförmedlingen varit för små och satsats fel, och synen på de arbetslösa har gjort att individperspektivet har tappats bort.

Regeringen har inrättat en jobb- och utvecklingsgaranti där unga måste vänta tre månader på att komma in i garantin och därefter ofta ytterligare en tid på att kanske få en aktiv insats. Även om de flesta unga är arbetslösa en kort tid så finns en grupp på närmare 12 000 som har varit inskrivna mer än ett år vid Arbetsförmedlingen². Vi vill avskaffa 90-dagarsregeln så att alla som behöver omedelbart stöd ska få det. Det måste vara värt besväret att gå till Arbetsförmedlingen även om man inte har rätt till a-kassa. Inom jobbgarantin för ungdomar finns i dag 37 150 personer. Av dessa får endast 3 848 en aktiv insats – 10 %³. De övriga får olika former av coachning, vägledning eller ingen insats alls. Hittills har endast 70 % av de arbetslösa ungdomarna som kvalificerar sig för Jobbgarantin för unga verkligen trätt in i programmet.⁴ Deltagarna i Jobbgarantin för unga kommer att fördubblas nästa år enligt Arbetsförmedlingens senaste prognos. Särskilt när det gäller ungdomar måste samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen förbättras så att inte ungdomar faller mellan stolarna.

För den som har varit arbetslös länge krävs ofta stora insatser för att personen ska vara aktuell för ett jobb. Vi vet också från den förra djupa lågkonjunkturen att arbetslösheten permanentades på en högre nivå när konjunkturen vände och att många av dem som förlorade jobbet aldrig lyckades komma tillbaka ens under högkonjunkturen. Detta är särskilt tydligt för personer som inte har någon arbetslivserfarenhet eller som saknar grundläggande utbildning.

Regeringen har lagt om arbetsmarknadspolitiken från aktiva till passiva åtgärder. Jämfört med våren 2006 har antalet platser i arbetsmarknadsutbildningen skurits ned med 65 %, vilket är anmärkningsvärt lågt givet arbetsmarknadsläget.⁵ Detta har skett trots att utvärderingar visar att den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen ger den enskilde mycket goda chanser att etablera sig på arbetsmarknaden. Andelen i arbetspraktik har sjunkit med 47 % mellan maj 2006 och maj 2009.

² Arbetsförmedlingens statistikenhet, avser våren 2009.

³ Källa: Arbetsförmedlingens statistikenhet samt egna bearbetningar.

⁴ Arbetsförmedlingens prognoser för utbetalningar 29 oktober 2009.

⁵ Källa: Arbetsförmedlingens statistikenhet samt egna bearbetningar.

Fel! Okänt namn

Ungdomar har rätt till utbildning!

Vi vill att alla oavsett förutsättningar, föräldrarnas utbildning eller inkomst ska ha rätt att utvecklas och nå kunskapsmålen. Skolans sätt att fungera har avgörande betydelse för om eleverna når målen eller inte. Målet är att alla skolor ska vara bra skolor, Politikens uppgift ska vara att skapa förutsättningar för lusten och viljan att lära. Det ska finnas stora möjligheter för den som saknar en fullständig grundskole- eller gymnasiekompetens att komplettera inom komvux eller på folkhögskola. Alla ska ges möjlighet till högskolebehörighet. Vi menar att det är fel att sänka kunskapskraven i gymnasieskolan.

Den stora skiljelinjen i svensk utbildningspolitik ligger i om samhället ska bejaka och underlätta att människor lär sig och studerar mer, eller om samhället ska försöka ransonera kunskap och utbildning. Ska vi ha en skola som sorterar upp elever och dömer ut den som inte gått en spikrak väg genom alla utbildningar, eller ska vi ha en sammanhållen skola och ett utbildningssystem som hela tiden ger en andra chans? Vi menar att det är bra att fler människor utbildar sig. Vi ska höja ambitionerna för utbildningsnivån i samhället och ha höga förväntningar på alla elever. Våra ungdomar ska ha möjlighet att lära sig mer och få fler valmöjligheter än sina föräldrar. Den borgerliga regeringens utbildningspolitik innebär att elever delas upp tidigare, där den som haft svårigheter eller vill ändra bana förnekas en andra chans.

Den borgerliga regeringen har beslutat om en rad förändringar som sorterar och hindrar unga människor från att gå vidare. Det handlar bl.a. om elitklasser i grundskolan, om orättvist utformade meritämnen i gymnasieskolan och en ny gymnasieskola där närmare hälften av eleverna i framtiden inte ska få läsa in de teoretiska kunskaper som är nödvändiga både för ett modernt arbetsliv eller för att kunna söka sig till vidare studier. De kraftiga nedskärningarna i vuxenutbildningen och förändringar i antagningssystemen som stoppar folkhögskoleelever från att söka till högskola stänger ytterligare dörrar. Utbyggnaden av högskolan stoppades när den behövdes som bäst.

Sammantaget ger det ett utbildningssystem som syftar till att begränsa människors utvecklingsmöjligheter. Ambitionen att tillvarata individens utvecklingsmöjligheter och höja hela landets utbildningsnivå har gått om intet. Det är en förödande politik för individen, det kommer att drabba Sveriges konkurrenskraft, och unga människors förutsättningar att vara med och påverka samhället försämras.

Unga ska skyddas från krisens effekter

Alla som har ungdomar i skolan vet vad jobbkrisen betyder i form av nedskärningar. När arbetslösheten ökar sjunker kommunernas skatteintäkter. Regeringens passivitet inför jobbkrisen får på så vis stora effekter på kommunernas ekonomi. Resultatet blir färre lärare, större klasser och mindre uppmärksamhet för varje elev. Riskerna är att ännu färre elever når sina kunskapsmål.

Men så behövde det inte bli. Regeringen borde snabbt och tydligt ha lämnat besked till kommunerna om extra resurser så att många av alla de timanställda lärare som redan har lämnat sina jobb fortfarande hade kunnat arbeta kvar. Hade regeringen i budgetpropositionen för 2010 lämnat besked som gav kommunerna långsiktiga planeringsförutsättningar så hade ytterligare uppsägningar 2011 och 2012 kunnat undvikas.

Samma resonemang gäller för barnens och de ungas uppväxtvillkor i stort. Jobbkrisen kan drabba den unga generationen hårt – men det är inte givet på förhand. Vi vill prioritera de unga, så att de inte drabbas av krisen.

Ungdomar har rätt till kultur och aktiv fritid!

Alla barn och ungdomar har rätt till kultur och fritidsaktiviteter på sina egna villkor och efter egna förutsättningar. Det gäller att få utöva såväl till exempel konstnärlig verksamhet som idrott utan att uttrycket begränsas. Barns och ungdomars rätt till kulturella upplevelser och eget skapande är ett krav i FN:s barnkonvention, och det måste vara en självklarhet för ett rikt land som Sverige att leva upp till det. Det är viktigt att skapande kultur bland ungdomar bejakas oavsett uttrycksform.

För att ta till vara det egna skapandets kraft gäller det att samhället ger utrymme för detta. Det kan handla om replokaler, skapande verkstad, teaterlokaler, plats för spontanidrott och mycket annat. Även alternativa uttrycksformer och idrotter ska bejakas. Det behövs lokaler både för arrangemang och för eget skapande. Det behövs också utrymme för verksamhet som inte är organiserad. Det finns gott om vittnesmål om ungdomar som hittat ”sin” verksamhet genom att det just givits utrymme för egna idéer.

Den nedläggning av fritidsgårdar som ägt rum under senare årtionden visar nu negativa följder. Visst finns det positiva undantag, men som helhet saknas det fysiska mötesplatser som är icke-kommersiella och drogfria och där de unga själva är med och påverkar innehållet. Det måste helt enkelt tillskapas fler icke-kommersiella och drogfria mötesplatser där såväl flickor och pojkar ges lika stort utrymme att utvecklas och växa.

Ingen ska heller stängas ute på grund av höga avgifter eller bristande tillgänglighet. Musik- och kulturskolorna kan fånga upp talanger och utveckla dem. Genom dessa skolor finns bra och mindre dyra alternativ i hela Sverige, men skillnaderna i tillgänglighet och avgifter mellan kommunerna är stora. Det vill vi arbeta för att förändra. Musik- och kulturskolan ska utvecklas – inte avvecklas. Här har samarbetet med studieförbunden en mycket viktig roll, inte minst i små kommuner. Vi vill också värna de estetiska ämnenas ställning i skolan. Det handlar i förlängningen också om nya generationer engagerade medborgare i vår demokrati, om nya generationer professionella kulturverksamma och om deras framtida publik.

Det finns också ett starkt klass- och tillgänglighetsperspektiv i denna fråga. Inga barn och ungdomar ska utestängas från kulturupplevelser på grund av ekonomiska hinder. Därför är det viktigt med fri entré på våra museer, viktigt

Fel! Okänt namn på

med låga avgifter i musik- och kulturskolan och viktigt att det finns tillgång till kultur i närområdet, oavsett var du bor i landet: i storstädernas förorter eller i små orter på landsbygden.

Den som inte tränas att använda andra kulturella uttrycksformer och att tolka dem när andra uttrycker sig förnekas både egen utveckling och möjligheter i sin roll som samhällsmedborgare. Vi lever i en tid när det blir allt viktigare att kunna hantera och tolka stora mängder av information och bilder. Hög estetisk och kommunikativ kompetens kommer att vara en viktig kvalifikation på framtidens arbetsmarknad, oavsett om man ska bli läkare, lärare, byggnadsarbetare, ekonom eller konstnär. Ett borttagande av de estetiska ämnena som kärnämnen riskerar att leda till ett torftigare framtida kultur- och samhällsliv, färre kreativa tankar och mindre av entreprenörskap.

Att ge utrymme för idrotten är också en fråga om folkhälsa. I samhällsplaneringen är det viktigt att det säkerställs att det ska finnas utrymme och möjlighet till lek, fysisk rörelse och spontanidrott på t.ex. skolor och i våra bostadsområden. Det är viktigt att det finns tillgängliga näridrottsplatser. Men även i övrigt är det av stor vikt att säkerställa en god tillgång till idrottsplatser, idrottsanläggningar och idrottsarenor som inbjuder till idrottsutövande i ett stort spektrum av idrotter oavsett om dessa idrotter sett till antalet utövare domineras av kvinnor och flickor eller män och pojkar.

Det blir allt mer ont om platser där människor kan mötas. Det råder brist på samlingslokaler, både för ungdomar och äldre. Särskilt för ungdomar är det viktigt att det finns lokaler där man kan samlas för att repa i band, ha möten eller bara umgås. Samlingslokaler är också en förutsättning för att upprätthålla demokratin. De fria biblioteken är också en resurs att slå vakt om, inte minst för ungdomars skull, där de fritt kan söka kunskap och t.ex. kan plugga om de har det trångbott hemma.

Ungdomar har rätt till en bostad!

Ökad ungdomsarbetslöshet slår hårt mot ungdomarnas möjligheter att etablera sig på bostadsmarkanden. Samtidigt har regeringens bostadspolitik havererat. Genom regeringens mål för bostadspolitiken avsäger sig regeringen det övergripande ansvaret för bostadspolitiken. Bostadsmarknaden har blivit ett område där marknaden själv ska råda utan politiskt och samhälleligt inflytande. Det som saknas helt är sociala ambitioner om bra bostäder till rimliga kostnader för alla. Likaså saknas ambitioner om långsiktigt hållbar boendemiljö.

Vi ser bostadspolitiken som ett viktigt inslag i den generella välfärdspolitiken, en social rättighet och en given del i samhällsbyggandet för en långsiktigt hållbar utveckling. Vi har därför föreslagit ett nytt bostadspolitiskt mål med tydliga sociala ambitioner och som särskilt ska främja en god uppväxt för barn och ungdomar.⁶

⁶ Motion 2009/10:C480.

Vi vet att många unga i dag efterfrågar hyresrätter, både därför att det är en attraktiv boendeform för ungdomar och för att de ofta saknar kapital eller lånemöjligheter för att kunna efterfråga bostads- eller äganderätt. Den moderatstyrda regeringen har tagit bort stöden för nyproduktion av hyresrätter. Bostadsbyggandet har därmed sjunkit kraftigt år från år och är nu nere på mycket låga nivåer. Byggandet av hyresrätter har mer än halverats jämfört med snittet åren 2004–2006. Andelen hyresrätter i det svenska bostadsbeståndet har sjunkit.⁷ Prognoserna för bostadsbyggandet kommande år är fortsatt dystra.

Det är helt nödvändigt att öka takten för bostadsbyggandet, inte minst hyresrätter. Stora ungdomskullar står på tröskeln på väg in på bostadsmarknaden. Cirka 70 % av Sveriges kommuner uppger att det är brist på hyresrätter, inte minst bostäder som ungdomar efterfrågar. Antalet högskolekommuner med bostadsbrist för studenter ökar.⁸ Bristen på bostäder riskerar att bli ett allvarligt hinder för Sveriges möjligheter att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen. Tillgången på bostäder påverkar rörligheten på arbetsmarknaden och det lokala näringslivets möjligheter att rekrytera medarbetare med rätt kompetens. Vi inom det rödgröna samarbetet är övertygade om att Sverige behöver en aktiv bostadspolitik där staten gör mer – inte mindre – för att öka bostadsbyggandet. Sverige behöver fler hyresrätter – inte färre.

Regeringen saknar en politik för att öka bostadsbyggandet. De få bostadspolitiska insatser som gjorts har inte kommit unga till dels. Detta gäller inte minst de kommunala hyresgarantierna och införandet av förvärvsgarantier. Regeringen skriver att det ännu är för tidigt att utvärdera insatserna. Det står dock klart redan nu att hyresgarantierna inte nått de unga. Endast 34 garantier har gått till ungdomar mellan 18 och 24 år sedan stödet infördes för över två år sedan.⁹ Detsamma gäller för förvärvsgarantierna. Regeringens passiva inställning till de ungas svåra bostadssituation är mycket beklaglig.

Ungdomar har rätt till en egen, sund, ekonomi!

Den viktigaste åtgärden för att få en långsiktig och sund ekonomi är givetvis möjligheten till egen försörjning genom arbete och möjlighet till utbildning.

Kronofogdens statistik över antalet obetalda sms-lån är mycket oroande. Ungdomar är överrepresenterade när det gäller obetalda sms-lån. Lån utan kreditprövning försätter allt fler i en ohållbar ekonomisk situation. Räntor och avgifter på lånen är mycket höga. De som inte kan betala tillbaka tvingas i värsta fall ta nya lån och hamnar i en skuldfälla. Kronofogden bedömer att ca 10 % av alla snabb lån leder till betalningsanmärkningar. Att dra på sig betal-

⁷ Källa: SCB.

⁸ Boverkets Bostadsmarknadsenkät 2009–2010.

⁹ Källa: <http://www.bkn.se/Om-bkn/BKN-i-siffor/Hyresgarantier-statistik>.

Fel! Okänt namn på

ningsanmärkning i unga år är förödande för möjligheter att i framtiden hyra bostad, teckna telefonabonnemang eller ta angelägna lån för exempelvis bostad eller bil.

Barn ska inte kunna skuldsättas. Enligt FN:s barnkonvention är det föräldrarna som har det fulla ansvaret för barnen, även barnens ekonomiska situation. Men allt fler barn och unga får betalningsanmärkningar. Vi efterlyster tydliga insatser från regeringens sida för att skydda barnen från skuldsättning.

Trots lånens mycket allvarliga konsekvenser, inte minst för unga, drar den moderatledda regeringen frågan om sms-lån i långbänk. Regeringen hänvisar till beredningen av ett EU-direktiv alltmedan tusentals ungdomar fastnar i skuldfällan.¹⁰ Regeringens passiva inställning till att allt fler skuldsätter sig och till sist hamnar hos Kronofogden är oförsvarligt. Vi kräver att regeringen agerar omgående och tar fram skärpt lagstiftning.

Ungdomar har rätt till en god hälsa!

Stärkt skolhälsovård

Det finns stora brister såväl på resurssidan som på tillsynssidan när det gäller skolhälsovården i Sverige. Skolhälsovården måste förstärkas för att kunna erbjuda en högre kvalitet och större tillgänglighet. Vi behöver också en bättre tillsyn för att kontrollera att lagar, förordningar och riktlinjer följs, både i kommunala och fristående skolor.

Det är viktigt att tidigt upptäcka problem hos barn och unga samt att åtgärda dem. Skolhälsovården har här en påtagligt viktig uppgift.

Eleverna ska på ett enkelt sätt kunna komma i kontakt med rätt person när de har fysiska eller psykiska problem. Vi måste få en skolhälsovård som är tillgänglig och som säkerställer att rätt hjälp ges i tid. Alla elever ska ha tillgång till en fungerande elevhälsa som ska verka förebyggande och hälsofrämjande och se till elevens fysiska, psykiska behov och psykosociala behov.

Hjälp vid psykisk kris

Det är inte alltid lätt för ungdomar att veta vart man ska vända sig vid en psykisk kris. Man kanske vill vara anonym och vet inte hur man ska göra för att få hjälp.

Nationella hjälplinjen är en jourtelefon dit människor i akut psykisk kris eller andra svåra livssituationer och deras närstående gratis kan ringa för stöd och rådgivning. Det är en idéburen verksamhet som uppkommit utifrån ett

¹⁰ Vid årsskiftet 2008/2009 fanns det 38 196 personer i åldersgruppen 18–25 år registrerade med en obetald skuld hos Kronofogden.

Fel! Okänt namn på

behov som föreningar och anhörigorganisationer inom psykiatriområdet sett. Jourlinjen vänder sig till alla åldrar och ger möjlighet att vara anonym.

För att särskilt möta ungdomar och unga vuxna och andra som i större utsträckning använder sig av sms och chattfunktioner för att kommunicera och söka information kompletterar nu Nationella hjälplinjen också telefonjouren med "Skriv till Hjälp linjen".

Vi menar att Nationella hjälplinjen har en mycket viktig funktion som komplement till psykiatrin, kanske särskilt för unga och unga vuxna som inte vet vart man kan vända sig. Därför vill vi att mer resurser ska avsättas till verksamheten. Även Bris verksamhet är mycket viktig, såväl stöd via telefon som webbaserat stöd.

Unga missbrukare ska garanteras snabb och bra vård

För de barn och ungdomar som inte har möjlighet att bo hemma ska socialtjänsten säkerställa ett tryggt boende. Unga drogmissbrukare ska få vård utan dröjsmål. Många ungdomar som använder narkotika mår mycket dåligt. Insatser måste sättas in tidigt om de ska bli effektiva. Väntetiden till behandling ska vara högst två veckor.

Psykiatri för barn och unga

Genom att stärka skolhälsovården kan barn och ungdomar med psykiska problem få hjälp i tid och Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) kan koncentrera sig på barn med mer omfattande behov. Om ett barn mår dåligt eller har stora problem ska man veta vem man ska ringa för att få snabb hjälp. Vi föreslår att det ska finnas samverkansmodeller i varje kommun för barn och ungdomar med problem (samverkan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagning).

Psykisk ohälsa påverkar hela familjen. Därför måste den samlade barn- och ungdomshälsan ge förutsättningar för att hjälpa hela familjen. Alla ungdomar ska få en individuell bedömning och om det behövs en behandlingsplan mot psykisk ohälsa och/eller missbruk.

Stoppa tobaksförsäljningen till minderåriga

För att minska tobaksbruket bland ungdomar anser vi att det är viktigt att minska tillgängligheten till tobak. Åldersgränsen för köp av tobak är i dag 18 år, men denna gräns upprätthålls inte alltid av tobaksförsäljarna. Vi föreslår därför att det görs en översyn av tobakslagen för att komma tillrätta med denna problematik, vilket kan göras genom att införa ett licensförfarande för tobakshandlare.

Fel! Okänt namn

Begränsa alkoholkonsumtionen hos barn och unga

Vi föreslår att en nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar utarbetas. Samhället måste bli bättre på att nå dem som befinner sig i riskzonen. Alkoholkonsumtionen är en central faktor när det gäller sociala problem och våld bland ungdomar. Både svensk och utländsk forskning visar på tydliga samband mellan ökat alkoholdrickande och ökad våldsbrottslighet.

Vid utarbetandet av en handlingsplan bör behovet av förändringar i lagstiftningen prövas samtidigt som det utarbetas förslag när det gäller arbete med attityder. Kraftfulla åtgärder bör vidtas för att minska langningen av alkohol till unga.

Förbättra den sociala barn- och ungdomsvården

Samhället ska prioritera barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp, även i tider av ekonomisk kris. Allt annat är oacceptabelt och ett slöseri med mänskliga resurser. Vi har ett gemensamt ansvar för alla barn. De insatser som samhället erbjuder måste hålla hög kvalitet och vara likvärdiga över landet. Kritik från bl.a. tillsynsmyndigheter, barnrättsorganisationer och enskilda pekar på brister som behöver åtgärdas. Det handlar om brister i handläggningen, ansvarstagande och skydd för barn, skillnader mellan kommuner, bristande delaktighet och tillämpning av barnperspektivet samt kompetensbrister i socialtjänsten. Ett område där det behövs omedelbara åtgärder gäller HVB-hemmen (hem för vård och boende). Vi anser att regeringen skyndsamt bör lägga fram förslag till riksdagen för att åtgärda de brister som redovisas. Regeringen bör också beakta de många bra förslag som lyfts fram av den s.k. barnskyddsutredningen (SOU 2009:68) för att ge barn och unga stärkt skydd.

Utveckla ungdomsmottagningarna

Ungdomsmottagningarnas tillgänglighet behöver öka. De behöver finnas över hela landet. Den webbaserade, relativt nystartade UMO (www.umo.se) fyller en viktig funktion.

Det behövs ett brett och aktivt engagemang från många olika delar av samhället för att motverka hedersvåld och förtryck. Många ungdomar, främst flickor, som utsätts för hedersförtryck lever under mycket svåra förhållanden. Kunskapen hos berörda myndigheter måste kvalitetssäkras, samtidigt som tillgången till skydd och stöd till de utsatta måste fungera.

Ungdomsmottagningarna har en viktig roll i att möta, samtala, hjälpa och stödja ungdomar som lever med hedersproblematik och måste ha en beredskap och kunskap att kunna ge stöd i dessa frågor.

Liksom när det gäller sex- och samlevnadsfrågor är det viktigt att de som arbetar på ungdomsmottagningarna har hbt-kompetens. Det är viktigt att säkerställa att homo-, bi- och transpersoner möts med kompetens och respekt på landets ungdomsmottagningar. Det måste också finnas kompetens att möta de

särskilda frågor och problem kring sexualiteten som unga människor med funktionsnedsättningar har.

Beviset för en misslyckad politik – allt fler barn och ungdomar blir fattiga!

Barnfattigdomen i Sverige har ökat från 8 % 2006 till 12 % 2008. De regionala skillnaderna är stora och Sverige riskerar att delas itu mellan regioner med stor arbetslöshet samtidigt som andra områden inte märker av krisen.

Problemen är stora och drabbar särskilt barnen. Barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer beskriver hur de inte kan bjuda hem kompisar därför att de inte har råd att bjuda på mellanmål. När kompisarna kastar sig på sina cyklar för att åka runt kvarteret kan de här barnen inte följa med, en egen cykel ligger långt utom räckhåll för familjen. Efter sommarlovet, när uppsatserna om sommaren ska skrivas, har barnen inget att berätta. Lagom till skolresan blir barnen sjuka, det finns inte 100 kr att skicka med till matsäck. Alldeles för många barn går till skolan varenda dag utan att se ordentligt. Deras föräldrar har nämligen inte råd att köpa nya glasögon.

Värst drabbade är barn till ensamstående förälder eller föräldrar med utländsk bakgrund. Fördelningen bland de hushåll som fått ekonomiskt bistånd visar att ensamstående med barn är överrepresenterade. Den allra viktigaste åtgärden för att komma till rätta med barnfattigdomen är att driva en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Avgörande för att jämna ut skillnaderna är dessutom vår generella välfärd. Vi vill skapa ett samhälle där alla barn, oavsett föräldrarnas ekonomi, har rätt till en skola av allra bästa kvalitet och en förskola med välutbildad personal. Då kan skillnaderna göras mindre och hindren överbryggas. Därför är det viktigt att se till att kommunerna inte tvingas skära ned på skolan, förskolan och stödet till fritidsaktiviteterna på grund av den ekonomiska krisen.

Ökningen av antalet fattiga barn och ungdomar är det kanske tydligaste beviset på att den borgerliga regeringens politik är orättfärdig. En regering som lånar pengar till skattesänkningar samtidigt som man helt saknar en politik för att motverka fattigdomen bland barn och unga är inte en regering som investerar i framtiden.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 16 november 2009

Leif Pagrotsky (s)

Lars Wegedal (s)

Anne Ludvigsson (s)

Göran Persson i Simrishamn (s)

Leif Pettersson (s)

Esabelle Dingizian (mp)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Nikos Papadopoulos (s)

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s)

Anneli Särnblad (s)

Siv Holma (v)

Gunvor G Ericson (mp)

Amineh Kakabaveh (v)